

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักประชาธิปไตยกับการบริหารโรงเรียนแพทย์

จัดทำโดย ศ.นพ. สุทธิพงศ์ วัชรสินธุ
รหัส ๖๒๐๗๔๖

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักกนิตรธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๗
วิทยาลัยศาสตร์รัฐธรรมนุญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

บทนำ

ประชาธิปไตย (democracy) เป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งซึ่งการบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมืองผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนด้วยตนเองหรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ ประชาธิปไตยยังเป็นอุดมคติที่ว่าพลเมืองทุกคนในชาติร่วมกันพิจารณากฎหมายและการปฏิบัติของรัฐ และกำหนดให้พลเมืองทุกคนมีโอกาสแสดงคามยินยอมและเจตนาของตนเท่าเทียมกัน

ประชาธิปไตยเกิดขึ้นในบางนครรัฐกรีกโบราณช่วงศตวรรษที่ ๕ ก่อนคริสตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเอเธนส์หลังการก่อการกำเริบเมื่อ ๕๐๘ ปีก่อนคริสตกาล ประชาธิปไตยแบบนี้เรียกว่า **ประชาธิปไตยทางตรง** ซึ่งพลเมืองเกี่ยวข้องในกระบวนการทางการเมืองโดยตรง แต่ประชาธิปไตยในปัจจุบันเป็น**ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน** โดยสาธารณชนออกเสียงในการเลือกตั้งและเลือกนักการเมืองเป็นผู้แทนตนในรัฐสภา จากนั้น สมาชิกสภาจะเป็นผู้ตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก ประชาธิปไตยทางตรงยังมีอยู่ในระดับท้องถิ่นหลายประเทศ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล อย่างไรก็ตาม ในระดับชาติ ความเป็นประชาธิปไตยทางตรงมีเพียงการลงประชามติ การริเริ่มออกกฎหมายและการถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้ง (๑

ความหลากหลายของความหมาย “ประชาธิปไตย” (๒,๓,๔

คำว่าประชาธิปไตย หรือ Democracy แปลว่า การปกครองโดยประชาชน (rule by people) ประชาธิปไตยมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ได้แก่

๑. ประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) หรือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) มีหลักพื้นฐานสำคัญคือ

- ๑.๑ การมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทุกคน มีบทบาทในการตัดสินใจในกิจการต่างๆ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการหลายๆ ขั้นตอน
- ๑.๒ ยึดถือเสียงข้างมากเป็นฝ่ายชนะ (majority rule)
- ๑.๓ ความเท่าเทียมกันทางการเมือง (political equality) ถือว่าทุกคนมีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกัน ๑ เสียง ต่อ ๑ คน

ประชาธิปไตยแบบนี้อาจถูกนำมาใช้ได้ในสังคมที่ไม่ใหญ่และไม่ซับซ้อนเกินไป

๒. ประชาธิปไตยทางอ้อม (indirect democracy) หรือ ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (representative democracy) คือประชาชนตัดสินใจโดยผ่านทางผู้แทนที่ประชาชนเลือกเข้ามา และผู้แทนต้องรับผิดชอบต่อประชาชน มีหลักสำคัญคือ

- ๒.๑ มีหลักการคล้ายกับประชาธิปไตยโดยตรง คือ ประชาชนมีส่วนร่วม เคารพเสียงส่วนใหญ่ และ มีความเท่าเทียมกันทางการเมือง จะต่างกันตรงที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านการเลือกตั้ง
- ๒.๒ สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากกว่าการเลือกตั้ง เช่น การชุมนุมเรียกร้องโดยสันติ การรวมตัวเพื่อเสนอหรือถอดถอนกฎหมาย เป็นต้น
- ๒.๓ บางครั้งคำว่าเสียงส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ ๕๐) อาจไม่เพียงพอต่อประเด็นสำคัญบางประการ อาจมีการกำหนดให้มีตัวเลขที่มากกว่านั้น เช่น ๓ ใน ๔ ของผู้มีสิทธิออกเสียง เป็นต้น
- ๒.๔ เป็นการปกครองภายใต้หลักการที่ถูกกำหนดตามรัฐธรรมนูญ
๓. ประชาธิปไตยแบบมีรัฐธรรมนูญ คือ ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน แต่อำนาจการตัดสินใจอยู่ในขอบเขตของรัฐธรรมนูญ
๔. ประชาธิปไตยทางสังคมและเศรษฐกิจ คือรูปแบบที่กระจายความเท่าเทียมกันทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบที่เคร่งครัด
๕. ประชาธิปไตยแบบคอมมิวนิสต์ คือ รูปแบบการปกครองที่ไม่ได้มุ่งถึงวิธีการตัดสินใจทางการเมืองโดยประชาชน แต่หมายถึงรูปแบบการปกครองที่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อผลประโยชน์ของคนข้างมาก

คำว่าประชาธิปไตยกับการบริหารโรงเรียนแพทย์

การบริหารโรงเรียนแพทย์โดยทั่วไปก็ต้องอาศัยความหมายของคำว่าประชาธิปไตยในหลายๆ รูปแบบมาใช้ เช่น ในการบริหารโดยผ่านกรรมการคณะฯ ซึ่งคณะกรรมการคณะฯ ก็ประกอบด้วยหัวหน้าภาควิชาต่างๆ ที่ถูกภาควิชาฯ เลือกเข้ามา เพื่อเป็นตัวแทนของภาควิชาฯ นั้นๆ รับนโยบายการบริหารจากกรรมการคณะแพทยศาสตร์เพื่อนำกลับไปใช้ในการบริหารภาควิชาฯ ให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของคณะฯ ขณะเดียวกัน หัวหน้าภาควิชาฯ ก็ต้องรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานของภาควิชาฯ ของตัวเองโดยตรง แต่ในบางครั้งการบริหารของคณะฯ ก็มุ่งเน้นให้เกิดการกระจายความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับภาควิชาฯ ต่างๆ โดยมีได้มีรูปแบบที่ชัดเจนแต่มักจะอาศัยคณะกรรมการในการตัดสินใจ เช่น การกระจายงบประมาณ การกระจายอัตรากำลังของบุคลากร เป็นต้น

การปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีความมั่นคงก้าวหน้า และยั่งยืนเพียงใด ประชาชนในชาติจะต้องรู้จักองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ (๒,๓,๔)

๑. สิทธิ หมายถึง อำนาจที่ได้รับการคุ้มครองและรับรองตามกฎหมาย การใช้สิทธิต้องเป็นไปตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด จะละเมิดไม่ได้ สิทธิบางประเภทเป็นสิทธิเฉพาะตน จะมอบให้ผู้อื่นใช้

สิทธิแทนไม่ได้ เช่น สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น สิทธิบางอย่างอาจมอบหมายให้ผู้อื่นทำการแทนได้

๒. **เสรีภาพ** หมายถึง ความเป็นอิสระของบุคคลที่จะกระทำการสิ่งใดตามความต้องการของตน แต่จะต้องไม่ละเมิดต่อผู้อื่น และไม่ผิดกฎหมาย ในยามที่บ้านเมืองสงบ การใช้สิทธิต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย แต่ถ้าบ้านเมืองไม่ปกติหรือภาวะคับขัน รัฐบาลอาจจะออกอำนาจพิเศษบางอย่างเพื่อจำกัดเสรีภาพบางประการเป็นการชั่วคราว
๓. **หน้าที่** หมายถึง ภาวะที่บุคคลต้องกระทำการหรืองดเว้นการกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หน้าที่มีได้หลายประการ ได้แก่ หน้าที่ในการปฏิบัติงานตามอาชีพที่ตนรับผิดชอบ หน้าที่ที่จะต้องทำตามสัญญาที่กระทำไว้ เป็นต้น

หลายคนมักใช้ “สิทธิ” ของตนในการกระทำการสิ่งนั้นสิ่งนี้ และอ้างถึง “เสรีภาพ” ในระบบประชาธิปไตย ว่าสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ตามอำเภอใจ โดยลืมถึงสิ่งที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือ “หน้าที่” ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งที่บิดา มารดา ควรปลูกฝังให้ลูกได้รู้ หัวหน้าส่วนงานควรปลูกฝังให้ลูกน้องได้ตระหนัก และผู้มีอำนาจบ้านเมืองก็ควรที่จะปลูกฝังให้ประชาชนได้รับทราบ สังคมทุกอย่างเริ่มจากสังคมเล็กๆ คือครอบครัว ดังนั้นถ้าการอบรมสั่งสอนตั้งแต่สังคมเล็กๆ ภายในครอบครัวให้รู้จักหน้าที่ของตนเอง สิทธิ เสรีภาพ ก็จะเป็นสิ่งที่ตามมา ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมที่กว้างมากขึ้น เช่น สังคมในโรงเรียน สังคมในที่ทำงาน และสังคมของประเทศชาติ ซึ่งถ้าเป็นดังนี้แล้ว ประเทศชาติก็จะมีความก้าวหน้า ยั่งยืน รวมทั้งประชาชนในชาตินั้นๆ ก็จะอยู่กันอย่างมีความสุข

นอกจาก สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ที่เป็นองค์ประกอบ ๓ ประการของหลักประชาธิปไตยในสังคมต่างๆ แล้ว ยังมีองค์ประกอบอื่นที่ช่วยเสริม ทำให้การดำเนินการต่างๆ ของสังคมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สิ่งนั้นคือ **คุณธรรม** ของพลเมืองในสังคมต่างๆ และในชาติ ถ้าพลเมืองในประเทศชาติขาดคุณธรรมเสียแล้ว ต่อให้รู้จักหลักประชาธิปไตย ก็มิทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในสังคมได้

องค์ประกอบของประชาธิปไตยในโรงเรียนแพทย์

การนำองค์ประกอบของประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหารบุคลากรในโรงเรียนแพทย์ ก็เช่นเดียวกันจำเป็นต้องให้บุคลากรทุกระดับรู้จัก สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ และคุณธรรม บุคลากรทุกคนจำเป็นต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง อาจารย์แพทย์ต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง อันได้แก่ หน้าที่ในการสั่งสอนอบรมศิษย์ หน้าที่ในการให้บริการผู้ป่วย หน้าที่ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย บนพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพของตนที่พึงกระทำ โดยไม่ไปรบกวนหรือกระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น การดำเนินการตรวจรักษาต้องเคารพสิทธิของผู้ป่วย เช่น ต้องไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้ป่วยให้แก่ผู้อื่นทราบ สิทธิผู้ป่วยที่จะทราบข้อมูลการรักษาของตนเอง เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วอาจารย์ในโรงเรียนแพทย์ก็จะต้องมีการทำ

วิจัยควบคู่ไปกับการรักษาดูแลผู้ป่วยเพื่อนำผลงานวิจัยดังกล่าวกลับมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการบริการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ป่วย งานวิจัยก็จำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ป่วยในการเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย ผู้วิจัยต้องได้รับความยินยอมในการเข้าร่วมงานวิจัย หรือได้รับ consent ในการเข้าร่วมงานวิจัย ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะต้องได้รับการอธิบายขั้นตอนของงานวิจัย ตลอดจนข้อเสียหรือผลข้างเคียงจากการทำวิจัยอย่างละเอียดก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย นอกจากนี้ผู้ป่วยก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธการเข้าร่วมในงานวิจัย ผู้วิจัยไม่มีสิทธิที่จะบังคับให้ผู้ป่วยเข้าร่วมในงานวิจัย ผู้ป่วยเองเมื่อตัดสินใจเข้าร่วมในงานวิจัยแล้วก็ยังสามารถที่จะปฏิเสธหรือตัดสินใจออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ ถึงแม้ว่างานวิจัยนั้นจะยังไม่เสร็จสมบูรณ์

คณาจารย์และบุคลากรก็มีสิทธิที่จะเลือกผู้นำของตนเอง โดยอาศัยหลักของประชาธิปไตยที่ทุกคนมีส่วนร่วม ทุกคนมีสิทธิ ๑ เสียง ต่อ ๑ คน นอกจากนั้นยังเป็นสิทธิเฉพาะบุคคล จะมอบให้ผู้อื่นทำการแทนตนไม่ได้

บุคลากรในโรงเรียนแพทย์ ก็ต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง เช่น แพทย์มีหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลมีหน้าที่ในการให้การบริการผู้ป่วย เภสัชกรมีหน้าที่จัดหาและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์มาใช้ในการดูแลผู้ป่วย เป็นต้น ถ้าทุกคนรู้หน้าที่ที่ตนเองจะต้องปฏิบัติแล้ว สังคมก็จะอยู่กันอย่างมีความสุขได้ ลองวาดภาพดูว่าจะเกิดความโกลาหลอย่างไร ถ้าทุกคนในโรงพยาบาลไม่รู้จักหน้าที่ของตนเอง เช่น เภสัชกรไปทำหน้าที่รักษาผู้ป่วย และแพทย์ไปทำหน้าที่จัดหาให้ผู้ป่วย

นิสิตและนักศึกษาแพทย์เองก็จำเป็นต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง รู้จักบทบาทของตนเอง ต้องเคารพสิทธิของผู้ป่วยเช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่านิสิตแพทย์มีสิทธิที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของทีมแพทย์ในการให้บริการผู้ป่วย แต่นิสิตเองต้องรู้ว่าตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของทีม โดยมีหน้าที่เป็นผู้เรียนไม่ได้เป็นผู้รักษา ดังนั้น จึงไม่สามารถทำการใดๆ ที่เกินขอบเขตหน้าที่ของตนเอง เช่น ไม่มีสิทธิที่จะสั่งการรักษาผู้ป่วยด้วยตนเองได้ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วแพทย์ที่จบการศึกษาออกไปก็มีหน้าที่ที่จะต้องทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับทางรัฐบาล คือ การออกไปทำงานชดใช้ทุนให้กับรัฐบาลเป็นระยะเวลา ๓ ปี

หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย คือ “การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต” และจากหลักการพื้นฐานดังกล่าว จึงสามารถประมวลลักษณะสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ดังนี้

๑. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จึงกล่าวได้ว่า ประชาชนเป็นผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดในรัฐ

๒. ประชาชนทุกคนในรัฐมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

๓. การดำเนินการของรัฐจำเป็นต้องถือตามมติเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสิน แต่เสียงส่วนน้อยในรัฐจะต้องได้รับการคุ้มครองความเป็นธรรมตามกฎหมายด้วยเช่นกัน

๔. การปกครองแบบประชาธิปไตย จำเป็นจะต้องได้รับความยินยอมพร้อมใจจากประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐ

หลักการของประชาธิปไตยกับการบริหารโรงเรียนแพทย์

โรงเรียนแพทย์ ก็เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีสมาชิกหรือประชากรอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ได้มีใครเป็นเจ้าของ แต่ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ โดยทุกคนมีพื้นฐานที่สำคัญคือ มีหน้าที่ มีสิทธิ และมีเสรีภาพ การดำเนินการในกระบวนการหลายอย่างก็อาศัยเสียงส่วนมากของบุคลากรที่มีหน้าที่แตกต่างกัน

เริ่มตั้งแต่การเลือกตั้งผู้นำนอกระบบ หรือคณบดี นั่นก็อาศัยหลักการของประชาธิปไตย โดยยึดหลักว่าทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพที่จะเลือกผู้นำนอกระบบได้ ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนในลำดับสูงๆ จะถูกนำมาเสนอวิสัยทัศน์ ให้แก่กรรมการสรรหา ที่ถูกแต่งตั้งจากมหาวิทยาลัย และในคณะกรรมการดังกล่าวก็ยึดหลักของประชาธิปไตยในการลงคะแนน ทุกคนมีสิทธิที่จะลงคะแนน ๑ คน ต่อ ๑ เสียง และทุกคนมีสิทธิที่ลงคะแนนได้อย่างอิสระ เป็นสิทธิเฉพาะตัวที่ให้ผู้อื่นทำการใช้สิทธิแทนไม่ได้ คะแนนของผู้ที่ได้รับการเลือกมากที่สุดจะได้รับเลือกเป็นผู้นำนอกระบบ

การดำเนินการในการบริหารก็มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลักการของประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหารคณะฯ นั้นดำเนินการได้จากทีมบริหารและกรรมการคณะแพทยศาสตร์ ที่ประกอบไปด้วยหัวหน้าภาควิชาฯ ต่างๆ ที่ได้รับการเลือกมาจากภาควิชาฯ เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ซึ่งหมายความว่าหัวหน้าภาควิชาฯ ถือว่าเป็นตัวแทนที่ “เสียงส่วนใหญ่” ในภาควิชาฯ ยอมรับและยินยอมให้ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ แทนตัวเองได้ ในกรรมการคณะฯ บางเรื่องที่มีความเห็นต่างก็จำเป็นต้องอาศัยการโหวต และยอมรับผลตัดสินใจของ “เสียงส่วนมาก”

การคัดเลือกอาจารย์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของภาควิชาฯ ต่างๆ นอกจากบุคคลนั้นต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานตามระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยแล้ว สุดท้ายก็จำเป็นต้องผ่านการโหวตโดยคณาจารย์ในภาควิชาฯ ซึ่งกำหนดให้ต้องโหวตผ่านเสียงข้างมาก สำหรับคำว่าเสียงข้างมากจะเป็นเท่าไรนั้น ก็จะแตกต่างกันและกำหนดเกณฑ์ที่แตกต่างกันในแต่ละภาควิชาฯ บางภาควิชาฯ อาจจะมีเกณฑ์มากกว่าร้อยละ ๘๐ ของอาจารย์ที่มีสิทธิออกเสียงเป็นเสียงข้างมาก หรือบางภาควิชาฯ อาจจะมีเกณฑ์มากกว่าร้อยละ ๗๐ ของอาจารย์ที่มีสิทธิออกเสียงเป็นเสียงข้างมาก เป็นต้น

ลักษณะที่สำคัญอื่นของหลักประชาธิปไตย (๒,๓,๔) ที่นำมาใช้ในการบริหารคณะแพทยศาสตร์ คือ

“ให้ความสำคัญแก่แนวความคิดที่แตกต่าง รวมถึงมีการแก้ไขปัญหาด้วยกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ โดยอาศัยการอภิปรายเพื่อหาข้อยุติ”

การบริหารคณะแพทยศาสตร์ มักจะพบกับสภาวะแบบนี้บ่อยครั้งมาก อาจารย์แพทย์ส่วนใหญ่มีแนวความคิดอย่างนักวิทยาศาสตร์ มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงมาก ไม่ค่อยจะเชื่ออะไรง่ายๆ นักจนกว่าจะมีข้อมูลหรือหลักฐานมาลบล้างหรือสนับสนุนความเชื่อของตนเอง (evidence-based) หลักการของประชาธิปไตยก็ต้องเคารพในความคิดที่แตกต่าง ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้ฟังที่ดี อย่าให้อิทธิพลของความเชื่อหรือความชอบส่วนตัวต่อเรื่องใดหรือผู้ใดหรือกลุ่มคนใด มาตัดสินใจ การรับฟังความคิดที่แตกต่างไปจากความเชื่อของเราจะเป็นการบริหารความคิดบนพื้นฐานของประชาธิปไตย การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองก่อน และนำมาด้วยการประเมินข้อดีข้อเสียของเรื่องนั้นๆ เพื่อหาข้อยุติที่เสียงส่วนใหญ่ยอมรับในข้อยุตินั้น นับว่าเป็นการนำหลักการของประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหาร

“การตัดสินใจหรือการปฏิบัติต้องเป็นไปตามเสียงข้างมาก โดยต้องคำนึงถึงสิทธิของคนส่วนน้อยด้วย”

ถ้าจะยกตัวอย่างประเด็นนี้ของการทำงานในโรงพยาบาล ก็พอจะยกตัวอย่างประกอบ ได้แก่ ถ้าเราถามพยาบาลทุกคนในโรงพยาบาลว่า เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยพยาบาลที่มาปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจะต้องสวมกระโปรงมาปฏิบัติงาน แล้วพบว่าเสียงส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๐ เห็นด้วยกับการสวมกระโปรงมาทำงาน แล้วเราอกระเบียบให้พยาบาลทุกคนสวมกระโปรงมาทำงาน สิ่งนี้จะทำให้เกิดปัญหา กับพยาบาลส่วนน้อยที่จำเป็นต้องสวมกางเกงมาทำงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริการผู้ป่วยได้แก่ พยาบาลที่ปฏิบัติงานห้องฉุกเฉินที่บางครั้งอาจจะต้องอาศัยความคล่องตัว รวดเร็ว ในการกู้ชีพผู้ป่วยวิกฤตต่างๆ ที่มาที่ห้องฉุกเฉิน ในกรณีนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงหลักการของประชาธิปไตยที่เคารพต่อสิทธิของเสียงส่วนใหญ่ขององค์กร ขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยต่อสิทธิของคนกลุ่มน้อยด้วยเช่นกัน

“การเลือกผู้แทนที่เป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ต้องเป็นการเลือกที่บริสุทธิ์ยุติธรรม โดยประชาชนสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างอิสระ”

ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับในการบริหารโรงเรียนแพทย์ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกหัวหน้าภาควิชาฯ การเลือกคณบดี คณาจารย์ทุกคนมีสิทธิที่จะลงคะแนนได้อย่างอิสระ ไม่มีการบังคับหรือขู่脅ในการลงคะแนนให้กับผู้หนึ่งผู้ใด

“สถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ตัดสินใจทางการเมืองหรือวางนโยบายสาธารณะ ต้องตั้งขึ้นด้วยวิธีการของการแข่งขันเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบจากประชาชน”

วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่ผู้ลงคะแนนได้วางนโยบายต่างๆ ในการพัฒนาองค์กรของตน บุคลากรจะเลือกผู้ที่มีนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของตน

“ การบังคับใช้กฎหมายยึดถือความเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ”

“ ประชาชนมีความเสมอภาคกันในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความเสมอภาคด้านกฎหมาย และความมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ ”

“ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองผ่านกลไกต่างๆ หรือใช้สิทธิที่จะแสดงบทบาทต่างๆ ได้โดยตรง ”

“ รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ประชาชนมีสิทธิติชมควบคุมการทำงานของรัฐบาลตลอดเวลา และมีสิทธิเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กำหนดไว้ ”

“ รัฐบาลมีอำนาจจำกัด มีการแบ่งและกระจายอำนาจ มีการตรวจสอบ และถ่วงดุล หรือคานอำนาจซึ่งกันและกัน ”

“ ประชาชนมีสิทธิในการพูดและแสดงความคิดเห็น ”

การบริหารงานในคณะแพทย์ได้นำประเด็นต่างๆ ข้างต้นมาใช้ มีกระบวนการกระจายอำนาจ ไม่เป็นศูนย์รวมอำนาจอย่างเดียว จำเป็นต้องรับฟังความเห็นของสมาชิกในองค์กร รวมทั้งมีกระบวนการตรวจสอบที่เรียกว่า check and balance ด้วย สมาชิกในองค์กรมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นที่ไม่ละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น อย่างไรก็ตามบุคลากรของคณะแพทยศาสตร์จะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจกับคำว่าประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ เพื่อให้รู้จักหน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพของตนเอง ภายในขอบเขตที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน

การแสดงออกถึงอำนาจที่ประชาชนพึงมีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ประชาชนสามารถแสดงออกถึงอำนาจที่ตนมีในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

๑. การออกเสียงเลือกตั้ง (election) การเลือกตั้งใช้หลักความเสมอภาค โดยประชาชนทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งทั่วไป ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเพศ ทรัพย์สินสมบัติ ชาติตระกูล อาชีพ สถานะทางสังคม
๒. การออกเสียงประชามติ (referendum) คือ อำนาจที่ประชาชนมี เพื่อใช้ตัดสินปัญหาต่างๆ ตามความต้องการหรือเจตจำนงของตน เช่น การลงมติรับรองหรือไม่รับรองการแก้ไขรัฐธรรมนูญ
๓. ประชาชนมีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย (initiative) หมายความว่าประชาชนมีสิทธิที่จะเสนอร่างกฎหมาย ถ้าหากฝ่ายนิติบัญญัติไม่ทำตามหรือไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม ต่างกับการออกเสียงประชามติที่มีสิทธิเพียงแต่การตัดสินยอมรับหรือไม่ยอมรับร่างกฎหมายที่ผ่านสภานิติบัญญัติแล้ว

๔. ประชาชนสามารถตัดสินปัญหาสำคัญๆ เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล (plebiscite) ประชาชนสามารถแสดงเจตจำนงในการตัดสินปัญหาสำคัญๆ เกี่ยวกับนโยบายรัฐบาล เช่น การเปิดบ่อน เป็นต้น ในขณะที่การออกเสียงประชามติ เป็นการให้ประชาชนมาลงคะแนนว่าจะรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับหรือบางมาตรา
๕. ประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญของรัฐบาลได้ (recall) ประชาชนมีสิทธิออกเสียงถอดถอนบุคคลในตำแหน่งต่างๆ ที่มาจากการเลือกตั้งได้ บนพื้นฐานที่ว่า ถ้าประชาชนเลือกตั้งเข้ามาก็สามารถถอดถอนได้เช่นเดียวกัน

บทสรุป

การนำเอาองค์ประกอบและหลักการประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหารองค์กร ย่อมก่อให้เกิดการบริหารองค์กรที่มีความก้าวหน้า มีความยั่งยืน มีความสุข และองค์กรที่เป็นส่วนหนึ่งของประเทศชาติจะมีความมั่นคง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความก้าวหน้าและยั่งยืนของประเทศด้วย พวกเราทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในองค์กรใดของประเทศควรนำหลักการของประชาธิปไตยไปใช้ในการทำงาน

เอกสารประกอบการเรียนเรียง

๑. <https://th.wikipedia.org/wiki/ประชาธิปไตย>
๒. หลักการประชาธิปไตยในความหลากหลายรูปแบบ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จirinดี หะวานนท์
๓. ประชาธิปไตย : แนวคิดและหลักการเบื้องต้น ประภัสสร ทองยินดี
๔. ประชาธิปไตย รณชัย โตสมภาค

